

Asia: VN/32207/2022

Hallituksen esitys etäyhteyksien edistämisestä oikeudenkäynneissä

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne yleisesti esityksestä

Länsi- ja Sisä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiirin oikeusaputoimistoilla on etäoikeudenkäynneistä lähtökohtaisesti hyviä kokemuksia ja etäyhteyksien käyttöä pidetään kannatettavana saavutettavissa olevan tehokkuuden ja nopeuden lisäämisen sekä kustannussäästöjen vuoksi.

Mitä mieltä olette ehdotetuista pykälistä, jotka koskevat tuomarin osallistumista oikeudenkäyntiin etäyhteydellä (OK 2:15-16)?

Tuomioistuimen luotettavuuden ja arvovaltaisuuden säilyttämisen kannalta myös tuomarin osallistumista etäyhteydellä on harkittava tarkkaan.

Aina pitäisi olla jokin oikeuspaikka, jonne asianosainen voi niin halutessaan saapua. Kaikki oikeudenkäynnin osapuolet eivät siis voisi olla etänä, vaan ns. hybridimalli olisi tässä suhteessa paras vaihtoehto.

Mikä on mielipiteenne etäoikeudenkäynnin julkisuutta koskevasta pykälästä (OK 2:17)? Pidätekö asianmukaisena, että julkisuuden toteuttamisen keinot jätetään tuomioistuimen harkintaan?

Julkisuuden toteuttamisessa on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että istuntoa voi seurata vain tuomioistuimen järjestämästä tilasta käsin, jolloin tilannetta voidaan kontrolloida ja varmistaa, että kukaan läsnä olevista ei tallenna oikeudenkäyntiä omalle laitteelle. Lisäksi tulee pystyä varmistamaan se, että todistajia ei pääse seuraamaan istuntoa.

Mitä mieltä olette todistelun vastaanottamista etäyhteydellä koskevan momentin (OK 17:52.1) lisäedellytysten kumoamisesta?

Lainkohdan mukaan etäyhteyttä voidaan käyttää, jos tuomioistuin harkitsee tämän soveliaaksi. Tuomioistuimen harkinnan tulisi kuitenkin perustua ensisijaisesti asianosaisten yhteiseen näkemykseen. Jos asianosainen ei ole itse esittänyt etäyhteyden käyttämistä todistelussa, tulisi hänelle antaa hyvissä ajoin etukäteen mahdollisuus lausua näkemyksensä etäyhteyden

käyttämisestä. Jos asianosaisen näkemyksen mukaan henkilötodistelun tulisi tapahtua läsnä olevana, pitäisi tämän olla lähtökohta. Vastoin asianosaisen näkemystä tapahtuva todistajan/asianosaisen kuuleminen etäyhteydellä voi vaarantaa asianosaisen oikeusturvan ja luottamuksen oikeuden toteutumiseen, mitä ei voida pitää hyväksyttävänä.

Todistajien osalta voisi määrätä siitä, että heidän osallistuessa etäyhteydellä, tapahtuisi se lähtökohtaisesti virallisesta toimitilasta. Vaikka etäkuuleminen ei sinänsä vaikuttaisi todistajan kertomuksen luotettavuuden arviointiin, voisivat viralliset puitteet auttaa todistajaa ymmärtämään asian merkityksellisyyden.

Mielipiteenne ilman näköyhteyttä tapahtuvaa kuulemistä koskevista momenteista (OK 17:52.2-3)?

Kuulemisen ilman näköyhteyttä tulisi perustua asianosaisten yhteiseen näkemykseen.

Mitä mieltä olette ehdotetuista oikeudenkäymiskaaren ja rikosoikeudenkäyntilain pykälistä, joiden nojalla asianosaisen osallistuminen oikeudenkäyntiin voitaisiin määrätä toteutettavan etäyhteyden välityksellä (OK 12:8.5 ja ROL 8:13.5)?

Oikeudenkäynnin tapahtuessa etäyhteydellä, tulisi asianosaisella olla mahdollisuus osallistua tilaisuuteen siinä kärjäoikeuden päätoimipaikassa, joka on lähinnä hänen asuinpaikkaansa tai muusta kyseisellä paikkakunnalla olevasta muusta virallisesta toimitilasta.

Lisäksi tulee varmistaa, että tuomioistuimet toimivat riittävän yhdenmukaisella tavalla arvioidessaan tuomioistuimen henkilöstön ja osapuolten kykyä osallistuessaan etäyhteydellä istuntoon. Tulisi varmistaa, että käytettävissä on tekninen tukihenkilö.

Mitä mieltä olette pakkokeinojen ja poissalon seuraamusten käyttöalan laajentamisesta koskemaan etäyhteydellä tapahtuvaa valmisteluistuntoa (OK 5:15 d ja ROL 7:14 a kumoaminen) ja kattamaan osallistumisen etäyhteydellä myös muualta kuin toisessa tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona (OK 12:8.4 ja ROL 8:13.4)?

Yhdenvertaisuuden vuoksi poissaolon seurausten ei tule riippua toteutustavasta.

Mielipiteenne etäyhteyden käyttöalan laajentamiseen koskemaan tunnustamisoikeudenkäyntiä (ROL 8:13.5 kumoaminen)?

-

Onko teillä muuta lausuttavaa esityksen johdosta?

Jos asianosaiset voivat osallistua omilla laitteillaan istuntoihin, voi tulla teknisten ongelmien lisäksi myös salassapito-ongelmia. Jos asianosainen osallistuu istuntoon esimerkiksi omalla tietokoneellaan tai puhelimellaan, ei pystytä varmistumaan ketä muita huoneessa tai kuuloetäisyydellä on. Tämä voi tuoda mukanaan myös mahdollisuuden siihen, että huoneessa onkin samaan aikaan joku toinen, joka ei näy kamerassa mutta joka valvoo, mitä asianosainen tai todistaja puhuu /painostaa asianosaista tai todistajaa puhumaan ”oikein”. Lisäksi voisi olla myös mahdollista, että todistaja on

samassa tilassa, jossa asianosainen on etäyhteydellä ja kuulee koko istunnon, jolloin todistajan luotettavuus heikkenee.

Asiassa tulisi kiinnittää huomiota etäyhteyksien kuvalliseen ja äänelliseen laatuun. Nykyisin laatu on hyvin vaihtelevaa ja tuomioistuinten kyky käyttää laitteita myös poikkeaa varsin paljon toisistaan. Laitteiden laatu ja kameratekniikka pitäisi olla sellainen, että salissa olevat henkilöt ovat yhdessä ja erikseen tunnistettavissa ja mielellään niin, että kamera hakeutuu automaattisesti henkilöön, joka puhuu. Äänien tulisi olla tasalaatuisia ja varmistaa se, että jokaisen henkilön ääni kuuluu selkeästi.

Jos etäyhteyksillä järjestettävät oikeudenkäynnit lisääntyvät nykyisistä määristään huomattavasti nykyiset tuomioistuinten tähän toimintaa varatut tilat ja laitteistot tulevat edellyttämään kehitystä.

Tulisi huomioida myös saavutettavuus aistien puolesta rajoittuneiden osalta (kuulo ja näkö).

Sorsila Krista

Länsi- ja Sisä-Suomen oik.apu ja edunval - Länsi- ja Sisä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri